

Slovensko protestantsko društvo
Primož Trubar

STATI INU OBSTATI

Primož Trubar.

Letopis za člane SPD-PT

Letnik: 2001

Številka: 7

ISSN 1408-8363

STATI INU OBSTATI

Letopis za člane SPD-PT

Letnik: 2001

Številka: 7

ISSN 1408-8363

Primož Trubar.

Slovensko protestantsko društvo
- Primož Trubar

Gospodsvetska 9, 1000 Ljubljana

KAZALO:

ZBRANO DELO PRIMOŽA TRUBARJA	3
ZBORNİK "450- LETNICA SLOVENSKE KNJIGE IN SLOVENSKI PROTESTANTIZEM"	4
SLAVNOSTNI GOVOR JOŽETA OSTERMANA NA TRUBARJEVI DOMAČIJI OB TRUBARJEVEM ROJSTNEM DNEVU IN PRAZNIKU OBČINE VELIKE LAŠČE	6
DRUŠTVENI IZLET NA SEDMOGRAŠKO	8
SLIKARSKA KOLONIJA V MORAVSKIH TOPLICAH	10
SLAVNOSTNI GOVOR MARKA KERŠEVANA OB DNEVU REFORMACIJE NA PROSLAVI V CANKARJEVEM DOMU, 30. 10. 2001	11
POROČILO O DELOVANJU SPD-PT PODRUŽNICA MURSKA SOBOTA V LETU 2001	13
POROČILO O PRIREDITVAH SPD-PT PODRUŽNICA RAŠICA V LETU 2001	15
PRIREDITEV "VRNIMO KNJIGO LJUDEM" OB OBLETNICI SEŽIGA PROTESTANTSKIH KNJIG PRED MESTNO HIŠO V LJUBLJANI	16

Zbrano delo Primoža Trubarja

Pobuda in izhodišče za pripravo Zbranega dela (ZD) Primoža Trubarja sta se izoblikovala v Slovenskem protestantskem društvu Primož Trubar decembra 1999 in januarja 2000 ter bila potrjena v upravnem odboru društva. Med glavnimi razlogi za pobudo so bile ugotovitve: Trubarjevo delo je temelj slovenske literarne kulture in slovenskega narodnega ozaveščanja; širšemu krogu zainteresiranih je v reprintih ali faksimilih dostopen le del Trubarjevega opusa; za širše - ne nazadnje tudi v šolah - spoznavanje Trubarjevega dela in pomena je potrebna lažje dostopna izdaja; Trubarjevo delo ni uvrščeno v načrt Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev. Med prvinami za izhodišče pri pripravljanju ZD so bile izoblikovane opredelitve: izdaja naj bo tekstnokritična in znanstvena; besedila naj bodo podana v sodobni slovenski pisavi; besedila naj bodo prevzeta brez jezikovnih sprememb; vsako delo naj bo opremljeno z osnovnimi strokovnimi pojasnili; za neslovenska besedila naj bo dodan prevod.

Po prizadevanju akademika dr. Matjaža Kmecla je naloge glavnega urednika ZD prevzel prof. dr. Igor Grdina, ki je aprila 2000 sestavil uredniško zasnovo. Aprila 2001 je bil izdelan dokončni načrt razporeditve Trubarjevih spisov oz. knjig v 12

zvezkov ZD; po načrtu glavnega urednika bo ZD dodana njegova znanstvena monografija o Trubarju. Glavni urednik je za sodelavce in urednike posameznih zvezkov ZD zbral dr. Antona Rupnika, dr. Petra Svetino in Faniko Vrečko. Besedila za prva dva zvezka ZD so že pripravljena za oddajo v tiskarno. Zvezki ZD bodo morda izhajali v pomešanem zaporedju, vendar so vsi sodelujoči prevzeli obveznost, da bo izhajanje ZD končano najpozneje spomladi 2008, pred 500. obletnico Trubarjevega rojstva.

Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar je za sofinansiranje priprav zaprosilo Ministrstvo za kulturo, ki mu je za 2001 odobrilo 640.000 SIT in s tem omogočilo izvedbo prvega dela priprav. Ministrstvo je tudi odobrilo sredstva za sofinansiranje prvih dveh zvezkov ZD leta 2002, društvo pa se je za sodelovanje pri izvedbi zahtevnega projekta dogovorilo z založbo Rokus, ki bo prevzela organizacijske založniške naloge, zlasti organiziranje nadaljnjih priprav, natisa, prodaje in propagande. Društvo ohranja vlogo soizdajatelja ZD in bo seveda hkrati uporabilo vse svoje moči za širjenje zavesti o pomenu Trubarjevega delovanja in njegovih spisov.

Dušan Voglar

Zbornik

“450-letnica slovenske knjige in slovenski protestantizem”

Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar je skupaj z Znanstvenim inštitutom Filozofske fakultete v letu 2001 izdalo zbornik z naslovom “450-letnica slovenske knjige in slovenski protestantizem”. Zbornik je vsebinsko uredil dr. Marko Kerševan, tehnično uredila Andreja Končan, oblikovala pa Evita Lukež. V zborniku sodelujejo s svojimi prispevki mag. Geza Filo, dr. Mihael Kuzmič, dr. Stanko Jambrek, dr. Janez Rotar, dr. Božidar Debenjak, dr. France Novak, dr. Peter Svetina, dr. Majda Merše, Franc Kuzmič, dr. Marko Kerševan in dr. Vekoslav Grmič. Objavljamo urednikov predgovor. (Zainteresirani člani društva lahko dobe zbornik na sedežu društva. Cena v prodaji knjigarne Filozofske fakultete je 1950 SIT.)

Knjiga/zbornik objavlja pismene uvodne prispevke s posvetovanja ob 450. obletnici izida Trubarjevega Catechismusa in Abecedaria, ki je bilo 24. in 25. novembra 2000 v prostorih ZRC Slovenske

akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani v organizaciji Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar in Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar se posebej posveča skrbi za ohranjanje dediščine slovenskega protestantizma 16. stoletja in njegovo aktualizacijo kot nepogrešljivega dela slovenske kulturne, narodne in nacionalne identitete. 450. obletnico izida prve slovenske knjige je društvo obeležilo z dvema simbolnima dejanjema. Na pobudo dr. Matjaža Kmecla je poskrbelo za postavitve spominskih plošč na cerkvi v Rothenburgu ob Tauberi, kjer je Trubar v izgnanstvu napisal svoje prvo delo in v Tübingenu na mestu, kjer je stala tiskarna, ki je delo natisnila. Slovesnosti ob postavitvi so se udeležili najvišji predstavniki slovenske in krajevne nemške evangeličanske Cerkve, predstavniki slovenskega kulturnega

ministrstva in ljubljanska županja ter predstavniki tamkajšnjih mestnih oblasti. Drugo tako simbolno dejanje na društveno pobudo je bila osrednja slovenska proslava na obnovljeni Trubarjevi domačiji na Rašici, na kateri je spregovoril tudi takratni predsednik slovenske vlade dr. Andrej Bajuk.

Z organiziranjem manjšega posvetovanja je hotelo društvo tudi delovno obeležiti pomembni jubilej in dati skromen prispevek oziroma spodbudo nadaljnemu znanstvenemu proučevanju protestantske problematike na Slovenskem. Na posvetovanju je z uvodnim prispevkom nastopil tudi dr. Jože Pirjevec (Trubar in škof Bonomo), ki pa svojega prispevka ni pripravil za objavo. Prispevke v zborniku je v tematske sklope razvrstil urednik.

Posvetovanje, zbornik in sama 450. obletnica se časovno umeščajo med dvoje vrst velikih obletnic: med 400. obletnico Trubarjeve smrti (1986) in 400. obletnico prevoda celotnega Svetega pisma v slovenski jezik (1984) na eni strani in bližajočo se 500. obletnico Trubarjevega rojstva (2008) na drugi. Minule obletnice so prav tako kot še starejše (400. obletnico Trubarjevega rojstva 1908 in 400. obletnico prve slovenske knjige 1951) spremljala pomembna znanstvena posvetovanja, ki so dobila svoj odmev v publikacijah, kot so Trubarjev zbornik Slovenske matice iz leta 1908, Drugi Trubarjev zbornik iz leta 1952 (prav tako Slovenska matica v Ljubljani) in Tretji Trubarjev zbornik (ki sta ga skupaj pripravila Slovenska matica in Slovensko protestantsko društvo leta 1996) ter v drugih publikacijah SAZU, Filozofske in Teološke fakultete

v Ljubljani, pa tudi znanstvenih ustanov v Tübingenu, Münchnu in na Dunaju. Posvetovanje ob 450. obletnici naj bi omogočilo vpogled v potekajoče raziskovanje, ki so ga spodbudile prejšnje obletnice ter dalo dodatno spodbudo za njegovo nadaljevanje in za nove raziskave - tako s spominjanjem na to, kar je že bilo postorjenega in kar je že poznanega, kot z opozarjanjem na praznine in nedorečenosti.

Udeleženci posvetovanja so boleče občutili, da med njimi tokrat ni bilo več vodilnega raziskovalca in poznavalca slovenskega protestantizma 16. stoletja, prof. dr. Jožeta Rajhmana (1924-1998). Kolikor vemo, je zadnjič javno nastopil leta 1998 prav na junijski proslavi, ki jo vsako leto organizira društvo na Trubarjevi Rašici. Nekateri udeleženci so se v svojih nastopih že na posvetovanju posebej hvaležno spomnili njegovega dela in prav je, da to storimo tudi na tem mestu, če je že bilo samo posvetovanje, s pričujočim zbornikom vred, preskromno zastavljeno, da bi se z njim dostojno oddolžili njegovemu spominu, če bi mu ga posvetili.

V imenu upravnega odbora Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, ki mi je poveril ureditev zbornika, se zahvaljujem Znanstvenoraziskovalnemu centru SAZU, njegovemu direktorju dr. Otu Lutharju in gospe Alenki Koren za sodelovanje pri organizaciji posveta, Znanstvenemu inštitutu Filozofske fakultete, ki se je pridružil društvu kot izdajatelj zbornika, ter ministrstvu za kulturo, ki je posvetovanje in izid zbornika finančno omogočilo.

Marko Kerševan

junij 2001

Slavnostni govor Jožeta Ostermana na Trubarjevi domačiji ob Trubarjevem rojstnem dnevu in prazniku občine Velike Lašče

Spoštovane gospe in gospodje, drage prijateljice in prijatelji, častilke in častilci Trubarja in slovenske kulture!

Verjamem, da z vami delim lepe in očarljive občutke, ki jih ima človek vselej, kadar nas na tem lepem kraju združi Trubarjev rojstni dan. Obletnice tega velikana slovenske kulture in duha, ki je s svojim delom zaznamoval tudi del evropske zgodovine, so pač praznik za vse Slovence. Trubar je - če se sklicujemo na rezultate o slovenskem javnem mnenju, ki jih že dolgo zbira center na Fakulteti za družbene vede - ob Francetu Prešernu nesporno največji Slovenec. Njegova integrativnost še zmerom raste, spomin nanj in na njegova dela pa je v povprečni ljudski zavesti verjetno zdaj prisoten precej bolj kot nekdanj.

Tudi Trubarjev spominski muzej, ki se mu bo letos septembra zgodil 15. rojstni dan, ima za tako duhovno združenost okrog našega velikega protestanta velik pomen. Mene osebno na njegovo gradnjo in nastajanje, predvsem pa na tukajšnje kraje in ljudi vežejo izjemno lepi spomini. Resnično lahko rečem, da ne vem, če sem še kdaj v svojem življenju počel tako zanimive, in kot se izkazuje po petnajstih letih, tudi koristne stvari.

Moram takoj priznati, da se je pobuda, da se v zvezi s Trubarjem, pa tudi ostalima velikanoma s tega območja - Franom Levstikom in Josipom Stritarjem - nekaj stori, prišla od domačinov, ne od kake modre

državniške glave. Tamle okrog leta 1980 je namreč na tedanji republiški SZDL, ki je v prejšnjem sistemu skrbela za take stvari, nastala nekakšna panika, kar je pomenilo, da je bilo lobiranje velikolaških krajevnih voditeljev nadvse uspešno. Kdor je poznal zdaj žal že rajnkega Franceta Riglerja, predsednika tedanje krajevne skupnosti, ki je znal pritisniti na prav vse kljuge, ki si jih je bilo mogoče zamisliti, se temu nikakor ne čudi. In ko si k temu dodal še pronicljiva Mira Samsa in Janeza Grudna, ki je Riglerjevi operativnosti dodal še uglajeno modrost, je bilo kajpak jasno, da tedanje republiške oblasti pač nimajo nobene možnosti, da ne bi odvezale svojega mošnjčka in pomagale.

Ko smo potem leta 1980 oblikovali najprej odbor za počastitev 150-letnice rojstva Frana Levstika in kasneje, leta 1985, še odbor za počastitev 400-letnice smrti Primoža Trubarja, so bile zadeve že v celoti dogovorjene. Kako ste Laščani in Raščani uspeli, da je na čelo teh odborov stopil sam dr. Anton Vratuša, ki je bil leta 1980 predsednik slovenskega izvršnega sveta, torej vlade, ne vem. Morda zato, ker je Vratuša slavist in sem kljub takratnim njegovim prevladujočim političnim funkcijam kmalu videl, kako neizmerno je zaljubljen v slovensko književnost in kulturo. Mislim, da se ne prej ne kasneje kaj takega v zvezi s kulturo ni zgodilo, bilo pa je afirmativno in pomembno.

Kajpak se dobro spomnim tudi svojega prvega srečanja s tem krajem. Stali smo - tamle gori na

cesti - pred nekakšnim nepredirnim zidom zanemarjenega grmovja in spodaj le slutili nekakšno podrtijo, za katero so Rigler, Samsa in tukajšnji Žužek rekli, da je Temkov mlin. Mlin je bil poponoma zaraščen, od njega so ravno odtekale vode pomladanske poplave in misel, da bi tukaj lahko naredili kaj pametnega, ni bila ravno samoumevna. Zdelo se je prej noro kot ne, še zlasti ob dejstvu, da smo bili odvisni v veliko večji meri kot od države od dobre volje vas, domačinov.

Ko se je začelo, je bilo po svoje čudovito. Ekipa je obstajala še izpred petih let, ko smo obnovili skorajda v celoti razsut kulturni dom v Velikih Laščah, sedanji Levstikov dom. Trubar pa je postal tudi v slovenskih razmerah veliko bolj integrativen, kot je to uspelo Levstiku. Ravno nasprotno kot piše ljubljanski župan Hribar v svojih spominih na gradnjo Prešernovega spomenika: tedaj je Prešeren vlekel nabirke, Trubar ne. Tu je bilo drugače. Nabirka Trubarjevega dinarja, pa večji ali manjši sponzorski prispevki, pa pomoč slovenskih zamejcev, pa dobra volja slovenskih kulturnikov, ki so marsikaj naredili skoraj zastoj, predvsem pa tista velikanska zaupljiva vera Raščanov in Laščanov, ki so zaupali v to, da delajo nekaj res pomembnega in potrebnega. Koliko drobnih del je bilo tukaj opravljenih z neverjetno dobro voljo, koliko svojih prijaznih idej so uresničili nekateri. Mnogi tako imenovani eksperti so se znali tu pa tam zmrlovati nad čem, češ, kakšen primitiven okus, ampak Trubarjev mlin je vendarle rezultat neizmerne veselja in ljubezni nad slavnim rojakom. To je bilo pač tako delo, ki sicer jemlje človeku ogromno energije in časa, tako da včasih skorajda škriplješ z zobmi v dvomu: kaj pa mi je tega treba bilo, a navsezadnje spoznaš, da si ti pravzaprav dobil veliko več, kot si v vse skupaj vložil. Dobil si prijatelje in ponos nad tem, da je bilo opravljeno dobro delo, predvsem pa si spoznal veliko dobrih ljudi. In to je vredno največ. V spominu ostajajo ljudje, kakršni so Karel, Lojze Žužek, raški Žužek, zdajšnji skrbnik Andrej in njegova mama, celotna posadka kulturnega društva Primož Trubar, pa šolski ravnatelj Valjavec, Tone Klinc, naš iznajdljivi gradbenik, seveda Jože Javoršek, pa imenitna gostinka Vanja, lastnica gostilne Pri Kuklju, pa še

marsikdo, katerega ime človek po petnajstih letih po krivici sicer pozabi, človeka pa nikakor ne. Vsi so veliki ljudje in hvala jim.

Ko se potem spomnim ogromne množice, ki je ta kraj preplavila v septembru pred skoraj petnajstimi leti, in poplačala trud vseh nas, zlasti pa domačih ljudi, sem še danes vesel. To je bil tisti dan največji dogodek v takratni Jugoslaviji, ki ni bila ravno majhna država. Rašica je obiskal tedanji predsednik jugoslovanskega predsedstva, slovenski kulturniki pa so se zbrali v številu, ki po moji sodbi do danes še ni bilo preseženo. Slovenija se je združila v spominu na Trubarja, rimskokatoliška cerkev je Trubarju v čast priredila imeniten simpozij v izrazito ekumenskem duhu, tedaj so bile zamere pozabljene. Duh slovenstva je s Trubarjevim muzejem nedvomno dobil še eno simbolno oporišče svoje samozavesti, s katero je čez dobrih šest let skrojil svojo novo nacionalno državo.

Morda je bilo v naslednjih letih z razvojem Trubarjevine več težav, kot bi bilo potrebno. Malo manj enotnosti je bilo morda tudi tule, pa vendar stvar spodobno deluje. Več je bilo sprenevedanja - in je še - pri državi, kjer ni bilo mogoče doseči niti organiziranega muzejskega nadzora. Nekaj neumnosti je seveda naredila politika, saj se dobro spomnim novokomponiranega politika, nekakšne komunalne šeme iz začetka devetdesetih let, ki je skrbnikom muzeja govoril, da je to vse rdeča izmišljotina, pa kakšne izjave o odtujevalnem značaju protestantizma, pa vendar je lanska proslava 450 letnice knjige skozi usta tedanjega predsednika vlade potrdila, da je Trubar vendarle veliki združevalec slovenstva. In tako bodi tudi v prihodnje!

Spoštovani, naj bodo tele moje reminiscence danes, ob petnajstem, torej nekako še tinejdžerskem rojstnem dnevu Trubarjevega muzeja zahvala in spomin vsem, ki so zaslužni za njegovo postavitve, ter prijazno sporočilo tistim, ki danes skrbijo zanj, da upravljajo s pomembno in lepo stvarjo. Nam, častilcem Trubarja, pa naj bodo priporočilo, da se semkaj čim večkrat vračamo, saj smo pač le ljudje tisti, ki dajemo takim stvarjem življenje in smisel.

september 2001

Društveni izlet na Sedmograško

Na predlog člana SPD PT dr. Mihaela Kuzniča, akademskega dekana Evangelijske teološke fakultete v Osijeku, je bil v dneh 20.-23. septembra 2001 organiziran društveni izlet na Sedmograško v Romuniji. Pobudo za izlet je dal slušatelj tamkajšje teološke fakultete Christian Romocea, ki proučuje delo Pavla Bienerja (Wiener), sopotnika Primoža Trubarja, rojenega v Kranju, prvega superintendenta evangeličanske cerkve na Sedmograškem in nekdanjem Madžarskem sploh; v letih 1549-1554 je Biener služboval v Sibiuu.

Sprva načrtovan izlet je vključeval odkritje spominske plošče Bienerju v Sibiuu, vendar pobuda društva ni naletela na pozitiven odziv za finančno pomoč občine Kranj. To zamisel smo opustili tudi po želji Romancea, ki je v tem času dobil štipendijo za pripravo doktorata o Bienerju na oxfordski univerzi in priporočil, da počakamo z odkritjem plošče do konca njegovih raziskav. Kljub okrnitvi načrtovanega programa je izvršni odbor društva vztrajal pri prvotnem predlogu, tako da so meseca aprila stekle intenzivne priprave za organizacijo izleta. Žal so slovenski predstavniki v Bukarešti po začetnem navdušenju odpovedali sodelovanje, z vodstvo turistične agencije Ani@ben pa nismo mogli uskladiti cene in programa izleta. Po daljšem iskanju smo poverili rezervacijo turističnih storitev Kompas International v Budimpešti.

V začetku avgusta smo razpisali izlet na Sedmograško z 1 avtobusom iz Ljubljane prek Murske Sobote (40.500 SIT), Pečuja, Segedina in Hunedoare do Sibiuja in nazaj v Albo Iulijo, Cluj in Kecskemet. Odziv na razpis je presegel vsa pričakovanja: v Ljubljani se je prijavilo več kot 30 oseb, v Murski Soboti pa nad 40. Glede na to smo morali spremeniti razpisani program v toliko, da smo najeli 2 avtobusa z odhodom iz Ljubljane in Murske Sobote, o čemer smo pravočasno obvestili vse udeležence izleta. Tudi v novih okoliščinah je potovanje od Pečuja do vrnitve v Slovenijo potekalo pod enotnim strokovnim vodstvom. Vodja izleta Bela Sever je pripravil za vse udeležence priročno brošuro o glavnih turističnih atraktivnostih na poti. Odhod avtobusa iz Ljubljane se je zaradi izostanka 2 prijavljencev nekoliko zavlekel, kar je poleg daljšega čakanja na hrvaško-madžarski meji vplivalo na poznejši prihod v Pečuj, čeprav smo programirani ogled mesta z vodnico Katalin Filaković celo presegli (ogled sinagoge). Tudi ogled prizorišča znamenite bitke pri Mohaču (leta 1526) je minil v sproščenem vzdušju. V Segedin smo prispeli v večernih urah in se po večerji posprehodili po mestu.

Zaradi časovne razlike smo se drugi dan izleta precej zgodaj odpravili proti romunski meji. Tu sta nas pričakala vodnika po Romuniji Elena Scheider in

oktober 2001

september 2001

Slavnostni govor Marka Korošca na 400-letni obletnici reformacije na
proslavi v Cankarjevem domu.

Priznalo se – tudi ali celo preveč

spoznavanju, da v spominu obazirajo

dogodkov in ljudi, zlasti katerih

Priznajo se spominjajo seveda

kar je zaslužen in spominjajo se

pa tudi pomenu in in

vsega kar

Lako je in

narodni in državni

prazniki in

in spominjajo se

AVANJA

Bogdan Enesel, ki sta nas spremljala na vsej poti po Romuniji. Izjemna dolžina poti in pogosti zastoji zaradi neurejenih gradbišč so vplivali na izvedbo programa: ogled Hunyadijevega gradu v Hunedoari je potekal v prijetnem ozračju, prihod v Sibiu v večernih urah pa je onemogočil podrobnejši ogled mesta in nekoliko tudi pogovor o stanju protestantizma na Sdmograškem s pastorjem Kilianom Dorrom. Tu nas je nekoliko prizadelo načrtovano prenočevanje v Alba Iuliji, kamor smo morali prispeti po obisku Sibiu, vendar je bila to edina možna rešitev, sicer bi naslednji dan bila pot predolga. Že po prvem dnevu potovanja po Romuniji smo se prepričali, da ta država precej zaostaja za gospodarskim razvojem pri nas, zlasti na turističnim področju. Po ogledu trdnjave in turističnih zanimivosti v Albi Iuliji smo se napotili proti severu v Cluj-Napoca, tradicionalno središče Sedmograškega in rojstni kralj legendarnega Matije Korvina. Po krajšem ogledu in potepanju po mestu smo se popoldne popeljali v narodopisni kraj Izvoru Crisoul, nakupili nekaj značilnih izdelkov in se prek Kraljevega prelaza (582 m) spustili čez Oradeo v Panonsko nižino. Tu so nas zadržali na romunsko-madžarski meji več kot 3 ure, tako da smo prispeli v Keckemet šele okrog polnoči. Kljub zgodnji uri so nas gostitelji pričakali z večerjo in obilo dobre volje. Zadnji dan izleta smo si pod strokovnim

vodstvom krajevne vodnice ogledali najprej središče Kecskemeta, se potem zapeljali na pusto Bugac, kjer smo kosili v tipični madžarski čardi in nato občudovali pastirske spretnosti na konjih, pozno popoldne pa se prek Velike Kaniže vrnil domov. Izleta se je udeležilo skupaj 79 oseb, med njimi novinarji Helena Grandovec (Večer), Jože Košnjek (Gorenjski glas) in Miroslav Simčič (svobodni novinar), pastor evangeličanske cerkve v Puconcih mag. Evgen Balažic ter več nekdanjih vidnih politikov, znanstvenikov in umetnikov, mdr. celo 82-letna slikarka Alenka Gerlovič. Po odmevih v tisku in osebnih zahvalah je izlet popolnoma uspel, ne glede na manjše težave pri izvedbi programa (romunski amaterski vodniki, zastoji na mejah in cestah), ki je bil sicer v celoti izpeljan.

Bela Sever

september 2001

Slikarska kolonija Primož Trubar Moravske Toplice 2001

Prepoznavna, ekspresivno občutena izraznost predmetnega sveta ostaja v slikah NIKOLAJA BEERA stalnica tudi v njegovih, zanj morda neobičajnih motivih. Eden izmed njih predstavlja tokrat podobo vaške žage, ki ga odlikuje na hitro izveden, vendar notranje globoko občuten, večplasten nanos barvne materije, ki se v svoji simbolični izraznosti dematerializira v barvni fakturi, znotraj razbrazdane in razslojene slikovne površine.

Za mladega slikarja ROBERTA ČERNELČA nedvomno drži, da ima svoje korenine v Prekmurju. Ta njegov izvor predstavlja morda tudi motiv gnezda, prostor spočetja, center, iz katerega izhaja, oblikovan v značilnem tradicionalnem ekspresivnem izrazu severne provenience s pastozno, temperamentno izvedeno slikarsko potezo in ekscentrično likovno kompozicijo.

V ta takoimenovani severni ekspresionistični slikarski krog, kot ga predstavljata Beer in Černelč, sodi s svojo "van goghovsko" krajino tudi slikar SAMO ŠILES. Prekmurska krajina je za slikarja še vedno predvsem prostor z globokim in nizkim horizontom, izražen v žarečem topllem koritu.

Podobno občutje iluzionistično zasnovane in v globino prostora raztezajoče se širjave odkrijemo v slikah TOMAŽA KRŽIŠNIKA. Samosvojo interpretacijo prekmurske krajine odlikuje linearno izvedena slojevitost jasno določenih in prostorsko zamejenih pasov, ki se širijo tako v višino kot v globino horizontalno občutene prostora.

Vertikalnost rasti mikro sveta, obraščenega s travnatimi bilkami, odražajo dela slikarja BOJANA KLANČARJA. Zanimajo ga svetlobni učinki, ki se zrcalijo skozi preplet s travo obraščenega sveta, v razponu od temnega zemeljskega dela v spodnjem delu slike, skozi valovito črtkasto oblikovanega travnatega razrasta, kot ga vidimo v osrednjem delu, in zračnega, v prostor neba švigajočega, žarkasto občutene travnatega klasja v zgornjem delu slikovne površine.

Mikrokozmos poetične narave zrcalijo dela RUDIJA BENÉTIKA. Pika, krog in črta oblikujejo s filozofijo in mistiko prepojen likovni izraz, kateremu pa ne manjka osebne slikarske intimnosti in poetičnosti lirično občutene sveta.

Liričnost in melodičnost zvoka barvnih odtenkov veljata že od nekdaj za glavni značilnosti likovnih del slikarke VIDE SLIVNIKER-BELANTIČ. Tokrat ju odkrijemo v prepletu amorfnе barvne fakture, obdane z geometrijsko razdeljenim ozadjem oziroma prostorom, v katerega je slikarka vnesla svoje občutje prebujajočega se jutra v Prekmurju.

Simbolno noto sožitja različnih svetov odražajo dela slikarja GOCE KALAJDŽIJSKEGA. Sobivanje in združevanje abstrahiranih, geometrijsko občutenih form prepoznamo v strukturi konstruktivno sestavljenega, prostorsko delujočega likovnega telesa, ki se v svoji organski združevalnosti pne čez brezmejno, v obliko polkroga zavijajočo se likovno prostornino.

Franc Obal

oktober 2001

Slavnostni govor Marka Kerševana ob dnevu reformacije na proslavi v Cankarjevem domu, 30. 10. 2001

Prazniki so - tudi ali celo predvsem zato - da se spominjamo, da v spominu obnavljamo podobe dogodkov in ljudi, zaradi katerih smo - to, kar smo. Praznujoč se spominjamo seveda predvsem vsega, kar je zaslužno in spodbudno za tisto, na kar smo pri sebi ponosni in bi hoteli, da tako tudi ostane, vsega, kar nas utrjuje v naši identiteti in samozavesti. Tako je in naj bi bilo pri osebnih, skupinskih, narodnih in državnih praznikih. Narodni in državni prazniki so tako in zato lahko le tisti, ki vzdržujejo v spominu, kar je skupnega, kar je lahko skupna vrednota, ali pa ki so tako raznoliki in večplastni, da v njih najdejo oporo za svoje sicer različni ljudje.

Dan reformacije v Sloveniji ni le praznik vseh krščanskih cerkva in verskih skupnosti, ki so izšle iz duha reformacije, čeprav je to seveda še posebej njihov praznik. Dan reformacije je v Sloveniji praznik vseh Slovencev, ker ne pozabljamo - in da ne pozabimo - kako smo z reformacijo, s Trubarjem in njegovimi, dobili prvo slovensko knjigo in knjižni jezik ter bili sploh prvič poznano in zapisano poimenovani in nagovorjeni z imenom, ki ga še danes imamo: Slovenci.

Kot Slovenci ne smemo pozabiti, da so tudi naši italijanski sodržavljanji lahko ponosni, da je bil ena največjih osebnosti italijanske reformacije koprski škof Pier Paolo Vergerio, Peter Pavel Vergerij, in da je bil tudi on zaslužen za Truberjevo književno delo v slovenskem jeziku. Prav tako ne smemo pozabiti, da je naša madžarska manjšina neposredni dedič tistega dela madžarske zgodovine, ki je omogočil, da je v Prekmurju zaživel in preživel slovenski protestantizem.

Vsak čas s svojimi vprašanji drugače osvetljuje tudi zgodovino. Kot pomembni in kot zgodovinski zato žive v prazničnem spominu dogodki, v katerih iščemo in najdemo oporo v svojih vsakokratnih bojaznih in upanjih. Slovenska samozavest s

slovenskim knjižnim jezikom se je začela v 16. stoletju porajati z vključitvijo Slovencev v takrat najnaprednejše evropske duhovne tokove, z ustvarjalnim odgovorom na njihove izzive - ne z izogibanjem, umikanjem, zapiranjem pred njimi. Slovenski jezik in slovenska zavest nista preživela, ker bi se pritajila in preždela v nekem zakotju, ki so se ga takratni tokovi uveljavljanja velikih nacionalnih jezikov izognili. Nasprotno: kot knjižni jezik in moderna samozavest sta se oblikovala kot posledica teh tokov in kot njihov ustvarjalni del. Ali ni delo Trubarja in njegovih zato kašipotno in spodbudno tudi v naših sedanjih dilemah: ne čakanje in zapiranje pred svetom, a tudi ne njegovo pasivno sprejemanje in prevzemanje, ampak dejavno prisvajanje in vključevanje, da tisto, kar je še zgolj tuje, postane tudi naše. In ne nazadnje: kdor zna prav sprejemati, zna tudi dajati. Ob tem, ko se je Trubar odločil za poseben slovenski knjižni jezik in skrb zanj, je po svojih močeh nesebično pomagal pri izdajanju in tiskanju knjig v hrvaškem in srbskem jeziku: in protestantski nemški plemiči in meščani na Kranjskem ne le niso nasprotovali knjigam v slovenskem jeziku, ampak so jih iz svoje verske zavesti podpirali: ne kljub Luthrovi nemški Bibliji, ampak zaradi nje, so podprli tudi slovensko.

Pa vendar se ob vseh dolgoročnih in aktualnih razlogih za spominjanje in praznovanje lahko pojavijo tudi ugovori.

Ali ni praznovanje in obnavljanje spomina na reformacijo in protestantizem obnavljanje spomina na izgubo nekdanje duhovne enotnosti, na vnašanje razcepa in delitve v slovenski prostor in med slovenske ljudi, spomina na prvega v vrsti razcepov in delitev, ki so povzročili toliko nestrpnosti, spopadov, preganjanja in izgonov, toliko človeških žrtev? Ali je dan reformacije zato sploh lahko praznik, ki združuje - če hote ali nehote obnavlja spomin na nasprotja in konflikte?

Nekateri so v preteklosti obžalovali že to, da so slovenski protestanti z oblikovanjem posebnega knjižnega jezika in s tem osnove posebne slovenske zavesti oddaljili in izločili Slovence iz širše južnoslovanske jezikovne in potencialne narodne skupnosti, drugi pa, da smo se svojim knjižnim jezikom oddaljili od nemškega kulturnega prostora, ki smo mu in bi mu sicer pripadali.

Danes ni več potrebno zavračati ocen, ki so izražale dvom v smiselnost obstoja posebne slovenske identitete, slovenskega naroda sploh. Na tožbe o vnašanju delitev in razcepov med ljudi znotraj nastajajočega naroda, pa je potrebno odgovoriti naslednje:

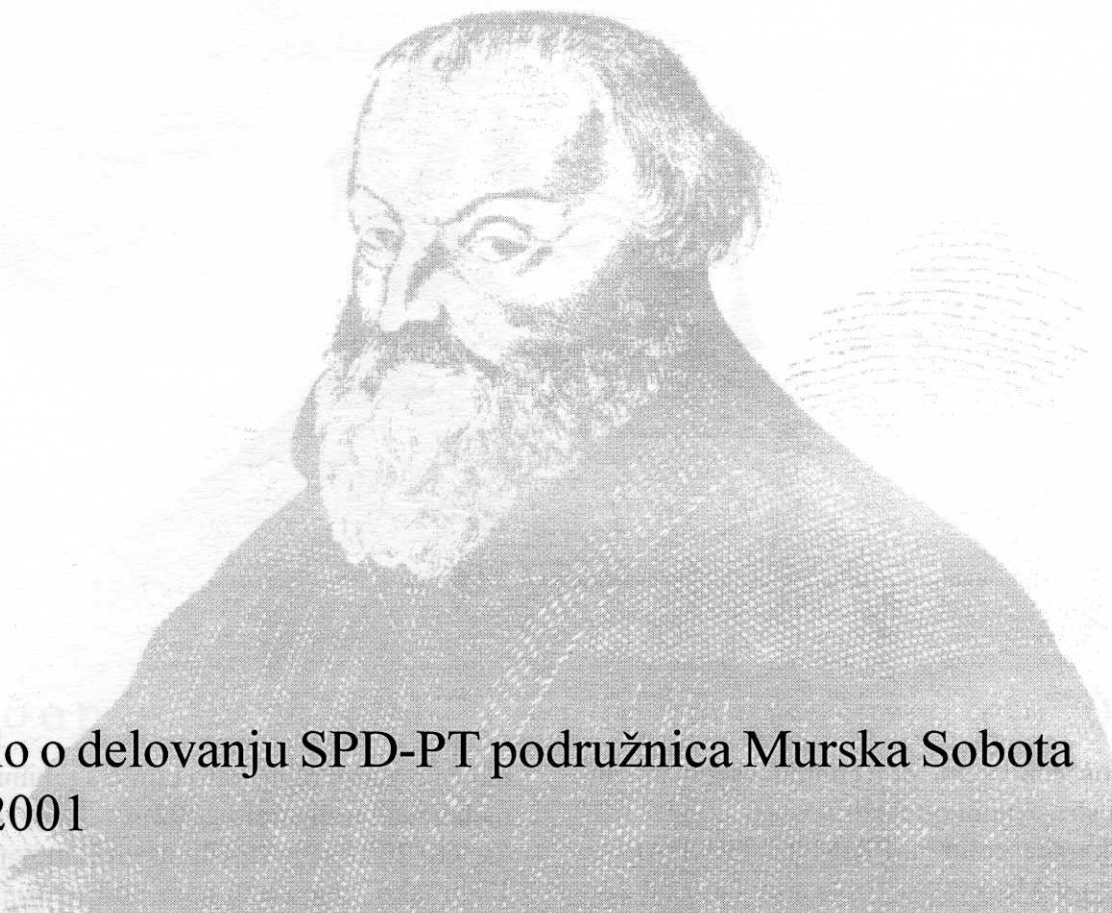
Niso same razlike, na novo nastale razlike v veroizpovedih in kasnejših svetovnih nazorih pa z njimi povezane takratne in kasnejše politične delitve, privedle do spopadov, brezobzirnih obračunov in žrtev. K temu so vodila prizadevanja, da se take razlike spet odpravijo, da se z vsemi sredstvi spet vzpostavi nova ali stara enotnost s popolno prevlado ene same strani, ko se ni samo prizadevalo za svoj verski ali politični prav z verskimi ali legitimnimi političnimi sredstvi, ampak se ga je hotelo doseči in uveljaviti tako, da se je skušalo odstraniti ali povsem zatreti nasprotnika, vse do fizičnih izgonov ali uničenja. Tako obnašanje je bilo tudi posledica nezmožnosti in nepripravljenosti, da bi se uvidelo in pripoznalo, kako so tudi drugi - drugačni po veri, tradiciji, političnem prepričanju - kljub svoji drugačnosti prispevali svoj delež k skupnemu, torej tudi našemu dobremu. Reformacija in reformatorji so danes že nesporen in zgovoren dokaz za to. Tudi če se ne strinjamo z duhom, ki jih je vodil - ustvarili so nekaj, kar je naše skupno dobro: slovenski knjižni jezik in slovensko samozavest. Slomšek je bil prvi, ki jim je na katoliški strani previdno izrekel to priznanje - in že zato zasluži priznanje tudi med tistimi, ki sicer ne delijo njegovih katoliških prepričanj. In kot lahko tudi nekatoličani uvidijo, da je bilo narodno pomembno in zaslužno, da je Slomšek v svojem času prenesel sedež katoliške škofije na slovensko ozemlje, lahko tudi slovenski katoličani cenijo, da je bil pred 440 leti Trubar imenovan za prvega superintendenta, škofa samostojne evangeličanske slovenske cerkve na Kranjskem. Seveda bi danes že lahko šli dalje od Slomška in rekli: ne samo za slovenstvo, tudi za

krščanstvo na Slovenskem je bil protestantizem nekaj dobrega, saj je omogočil in spodbudil tudi na Slovenskem obstoj krščanstva na krščanski način, kot religije svobode, človekove svobodne notranje odločitve in ne zgolj tradicije, vsiljene izbire ali celo zunanje prisile.

Tudi slovenska zgodovina nas lahko pouči, da so bili tudi "oni drugi" kljub svoji drugačnosti, ali pa prav zaradi nje, zaslužni za dejanja in dosežke, ki jih danes sprejemamo in uživamo vsi. Tudi iz slovenske zgodovine lahko spoznamo, da so notranje razčlenjene narodne skupnosti bolj odporne in uspešne v spremenljivih časih in okoljih: bila so vprašanja in naloge, ki so jih protestantje bolje zmogli kot katoličani, klerikalci bolje kot liberalci, komunisti bolje kot protikomunisti - in narobe. Res je to lažje pripoznati ali sploh uvideti za nazaj, lažje za preteklo kot za polpreteklo zgodovino in sedanost. Toda prav nauk zgodovine - ne nazadnje nauk zgodovine reformacije in protireformacije - bi bil lahko spodbuda za večjo medsebojno tolerantnost in spoštovanje drugačnosti v sedanosti in prihodnosti.

Spoštovanje drugačnosti drugih ne le zato, ker imajo do tega isto pravico kot jo imamo mi, v imenu temeljne enakosti nas vseh - ampak tudi zato, ker s to svojo različnostjo lahko prispevajo tudi k skupnemu dobremu, pa čeprav bi bilo to skupno dobro le skupna in vsem dana svoboda izbire biti tudi drugačen, biti vsaj v določenih zadevah sam svoj.

Dan reformacije naj bo spodbuda, da drugim in drugačnim - po veri ali neveri, nazoru, političnem prepričanju ali narodnostni opredelitvi - ne le priznamo in dopustimo, da so, ampak da v tem vidimo tudi nekaj dobrega, pripoznamo njihov dejanski ali možni prispevek k temu, da smo, kar smo in da taki tudi ostanemo: raznolika in zato živa in trdoživa skupnost. Skupnost, ki se je začela zavedati sama sebe, ko je Trubar vsem vidno in slišno zapisal "Vsem Slovincem gnado, mir, milost in pravo spoznanje..." in ki bo preživela, potem ko je ustvarila svojo državo, če bo Trubarjeve besede za današnji čas prav slišala in sprejela: VSEM Slovincem... in Slovenkam, vsem državljanom in državljanom Slovenije ...

Poročilo o delovanju SPD-PT podružnica Murska Sobota v letu 2001

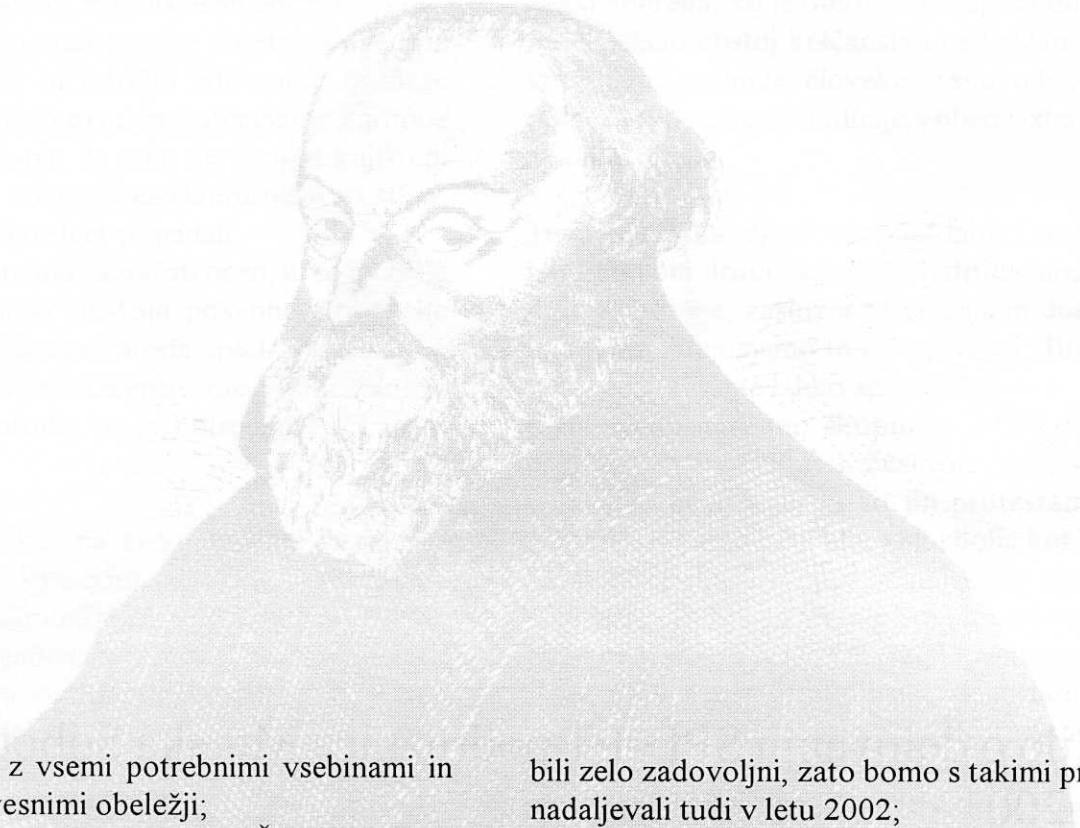
Konkretno delo SPD-PT se je odvijalo na naslednjih področjih:

- soorganiziranje srečanja članov podružnice in cerkvenega zbora duhovnikov EC v Lemerju, ki je bilo 26. avgusta 2001. Ocenjujemo, da je bilo srečanje uspešno, saj se je vabilu odzvalo preko 50 članov podružnice. Zasluge za dobro organizacijo srečanja pa imajo EC v Puconcih in organizatorji iz Lemerja;

- organizacija izleta na Madžarsko in v Romunijo, oziroma sodelovanje pri organizaciji tega izleta, ki ga je organiziralo matično društvo. Izlet je bil v času od 20. do 23. septembra 2001. Izlet, ki je bil sicer po vsebinski in organizacijski plati izveden preko matičnega društva iz Ljubljane, je bil tudi z naše strani dobro pokrit, saj se je na izlet prijavilo večje število članov naše podružnice. Zato smo se z organizatorjem dogovorili, da podružnica naroči svoj avtobus. Tako se je izleta udeležilo 44 naših članov. Problem pa je nastal pri izvedbi organizacije izleta, ker časovno ni bil usklajen, porabili smo veliko časa za vožnjo (cca 180 km), zelo malo časa pa je ostalo za ogled nekaterih znamenitosti in

institucij, kar je večino udeležencev izleta razočaralo, predvsem zato, ker smo se udeleženci izleta skupaj z vodičem v našem avtobusu počutili preprosto odrinjene od dogajanja pri izvedbi samega izleta. Zato je padla že takrat izrecna zahteva, da v letu 2002 podružnica organizira izlet v svoji režiji;

- kot programska naloga je bila izvedena tudi priprava za odkritje spominske plošče nekdanjemu prekmurskemu duhovniku Štefanu Kuzmiču na pročelju cerkve v Šurdu na Madžarskem, kjer je leta služboval. Zaradi tega so mag. Geza Erniša, škof slov. EC, Franc Cipot, župan občine Moravske Toplice, in Koloman Cigut, predsednik podružnice SPD-PT Murska Sobota, (dr. Norčič, predsednik SPD-PT je bil zadržan in se je opravičil) obiskali županijo Zala v Zalaerszegu ter se pogovorili s predsednikom in načelnikom uprave županije o naših namerah, kot tudi o morebitnih zadržkih glede postavitve spominskega obeležja v slovenskem jeziku. Na obisku v Šurdu, na županstvu in v Evangeljski cerkveni občini, smo ugotovili, da ni nobenih zadržkov za izvedbo te zamisli. V letu 2002 lahko tako nadaljujemo z delom, da pride do

odkritja plošče z vsemi potrebnimi vsebinami in primernimi slovesnimi obeležji;

- sedma slikarska kolonija PRIMOŽ TRUBAR je bila izvedena v Moravskih Toplicah v času od 23. septembra do 30. septembra 2001. Delo kolonije je bilo zelo uspešno in je dobro uspelo predvsem zaradi sponzoriranja in prispevkov posameznikov in institucij in podjetij. Posebej je potrebno poudariti veliko vložnega truda posameznih članov podružnice. Sestavni del tega poročila je tudi poročilo o delu slikarske kolonije.

- v počastitev dneva reformacije je naša podružnica skupaj s Fondacijo dr. Šiftarja 29. oktobra izvedla prireditve ob dnevu reformacije in predstavitev Šiftarjevega zbornika v dvorani v soboškem gradu. Prireditve, ki je lepo uspela, se je udeležilo večje število naših članov. Zelo uspešni pa sta bili tudi prireditvi v počastitev dneva reformacije in sicer v Gornji Radgoni ter koncert v Evangeličanski cerkvi v Murski Soboti. Vse to kaže, da se temu prazniku posveča tudi pri nas vse več pozornosti in se mu izkazuje primeren zgodovinski pomen. Podružnica pa je za svoje člane organizirala tudi udeležbo na osrednji proslavi dneva reformacije v Ljubljani.

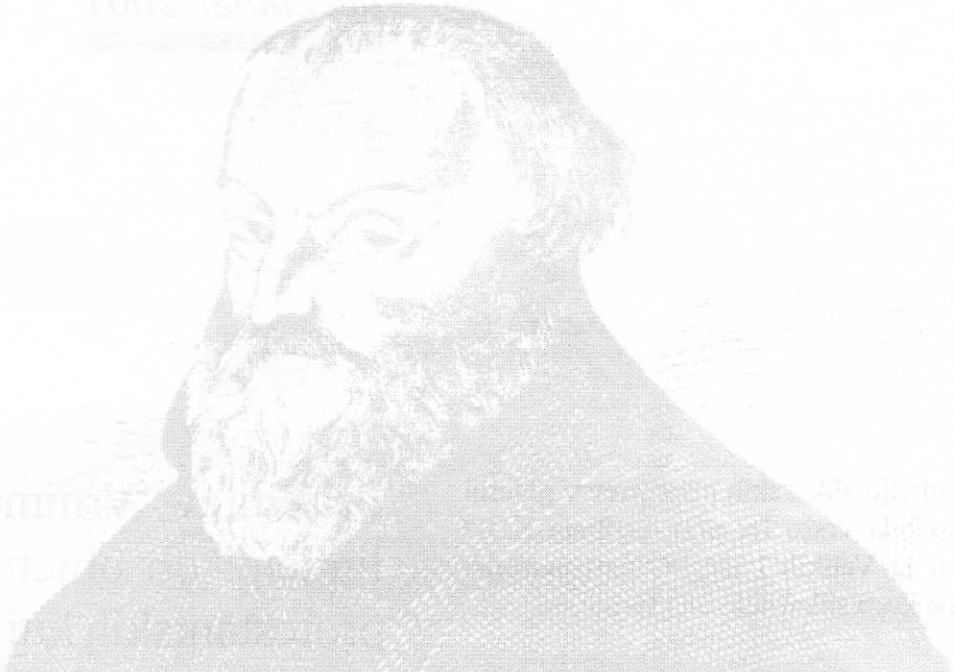
- podružnica je za svoje člane v mesecu oktobru organizirala predavanje mag. Franca Kuzmiča na temo Protestantizem v Prekmurju skozi čas. Predavanje je bilo lepo obiskano in udeleženci so

bili zelo zadovoljni, zato bomo s takimi predavanji nadaljevali tudi v letu 2002;

- v letu 2001 se je število naših članov povečalo za 17 in tako šteje sedaj naša podružnica že več kot 170 članov. Tudi vnaprej moramo nadaljevati s povečevanjem članstva, predvsem tistih iz mlajših generacij. Zato mora podružnica v bodoče delovati tako, da bo to čim bolj zanimivo za članstvo;

- odbor podružnice je med obema občnima zboroma opravil 5 rednih sej. Vse seje so bile usmerjene v realizacijo sprejetega programa dela za leto 2001, predvsem pa v iskanju možnosti za ustreznost finančnega podprtja tega programa. Kot je zapisano v zapisniku občnega zbora, se je podružnica Murska Sobota že sedaj srečevala s problemom financiranja dejavnosti, posebej pa se je to stopnjevalo, ko je bil izvoljen novi odbor, predvsem predsednik in tajnik sta morala prevzeti na svoje breme vse težave nedorečenega financiranja delovanja podružnice. Za podružnico, ki šteje okoli 170 članov, to pomeni težave, saj že navadno pošiljanje pošte vsem svojim članom stane okrog 7000 SIT. Glede na to (in tudi na predlog predsednika SPD-PT) je podružnica poslala matičnemu društvu finančno ovrednotenje stroškov za delo podružnice, posebej pa za delo slikarske kolonije.

Predsednik podružnice Murska Sobota:
Koloman Cigut

Poročilo o prireditvah SPD-PT podružnice Rašica v letu 2001

SPD Primož Trubar - podružnica Rašica si je v letu 2001 prizadevalo za izpeljavo treh prireditev, in sicer zaključne prireditve ob občinskem prazniku, srečanja slikarjev ter prireditve ob dnevu reformacije, vse na Trubarjevi domačiji na Rašici.

Naše društvo je z Občino Velike Lašče sklenilo dogovor, da bo Občina Velike Lašče iz občinskega proračuna v letu 2001 sofinancirala stroške, nastale v zvezi z organizacijo prireditev **OBČINSKI PRAZNIK - ZAKLJUČNA PRIREDITEV RAŠICA** (v vrednosti do 100.000,00 SIT), **LIKOVNA KOLONIJA RAŠICA** (v vrednosti do 80.000,00 SIT) ter **DAN REFORMACIJE** (v vrednosti do 100.000,00 SIT). Predvidene prireditve smo tudi izvedli, poleg sredstev iz občinskega proračuna pa nam je pri pokrivanju stroškov na pomoč priskočilo tudi centralno društvo. Seveda smo največ dela prispevali člani društva sami.

Zaključna prireditve ob občinskem prazniku
Zaključno prireditve ob občinskem prazniku je SPD Primož Trubar - podružnica Rašica izvedlo v nedeljo 10. 6. 2001 na Trubarjevi domačiji na Rašici. Na prireditvi sta z nagovoroma in pozdravoma sodelovala župan občine Velike Lašče Anton Zakrajšek ter predsednik Slovenskega protestantske-

ga društva dr. Oto Norčič, za slavnostnega govornika pa je bil, ob 15-letnici odprtja Trubarjeve domačije, izbran Jože Osterman, eden izmed najaktivnejših članov takratnega organizacijskega odbora za izgradnjo domačije. V kulturnem programu so pod režijskim vodstvom Andreja Mlakarja nastopili Velikolaška vokalna skupina z umetniško voditeljico Martino Purkart, ženski pevski zbor iz Prekmurja, kvintet Pihalnega orkestra slovenske policije ter dramski igralec Andrej Kurent. Slednji si je za moto prireditve izbral tekste znanih slovenskih pisateljev (Cankar, Prijatelj, Slodnjak, Javoršek ...) in jih z vsem svojim žarom tudi več kot prepričljivo interpretiral.

Srečanje slikarjev

Srečanje slikarjev (likovna kademija) je potekalo v dveh delih in sicer je bilo v soboto 19. 5. 2001 najprej delovno srečanje slikarjev z zaključkom v domu Lovske družine Velike Lašče nad Retjami, v četrtek 7. 6. 2001 pa je bila v galeriji Skedenj na Trubarjevi domačiji še otvoritev slikarske razstave del, nastalih v likovni koloniji. Za izvedbo srečanja sta najzaslužnejša člana SPD-PT Helena Grebenc Gruden ter Nikolaj Beer. Ob tem velja omeniti, da smo z organizacijo srečanja slikarjev na Trubarjevi domačiji po nekajletnem premoru nadaljevali z

december 2001

dolgoletno tradicijo slikarskih prireditev v galeriji Skedenj, ki so bila vrsto let pod okriljem KUD Primož Trubar iz Velikih Lašč in "patronatom" našega akademskega slikarja Jožeta Cente.

Dan reformacije

Prireditev ob dnevu reformacije je SPD Primož Trubar - podružnica Rašica izvedlo v sredo 31.10.2001 na Trubarjevi domačiji na Rašici. V posebno čast si štejemo, da je kot slavnostni govornik nastopil predsednik Državnega zbora RS Borut Pahor.

V spominski sobi Primoža Trubarja je vodič Andrej Perhaj razlagal o življenju in delu Primoža Trubarja, v galeriji Skedenj pa je Parnas, zavod za kulturo in turizem iz Velikih Lašč pripravil knjigoveško delavnico. V popoldanskem času je bila v galeriji Skedenj predstavitev nove knjige Berte Golob - Napisal je knjigo (Založba Viharnik, 2001). Gostja je bila avtorica Berta Golob, program pa je moderirala Ana Porenta.

Ob 17. uri se je v spominski sobi pričela osrednja prireditev. Pozdravu župana občine Velike Lašče Antona Zakrajška in nagovoru predsednika podružnice SPD-PT Matjaž Gruden je sledil slavnostni govor predsednika Državnega zbora RS Boruta Pahorja. V kulturnem programu so nastopili Moški pevski zbor KUD Primož Trubar in učenci Glasbene šole Ribnica. Ob 18. uri je bila v galeriji Skedenj otvoritev razstave tihožitij akademskega slikarja Jožeta Cente, po nagovoru članice SPD-PT Helene Grebenc Gruden je nastopil še Mešani pevski zbor KUD Primož Trubar.

Predsednik podružnice Rašica:
Matjaž Gruden

Prireditev "Vrnimo knjigo ljudem" ob obletnici sežiga protestantskih knjig pred Mestno hišo v Ljubljani

Ob koncu leta 2001 smo se pred sedanjim Mestnim trgom v Ljubljani spet spomnili na množičen sežig slovenskih protestantskih knjig pred 401 letom. Prireditev ob vzidani spominski plošči iz leta 2000 smo popestrili s priložnostnim kulturnim programom in nagovoroma predsednika SPD-PT Ota Norčiča in županje mesta Ljubljana Viktorije Potočnik. Ob tej priložnosti smo razdelili več sto knjig v spomin in opomin na tragična dogajanja pred 401 letom.